

jeziku spisovali. — Izučivši se modroznanstva, gré mladi Gundulić v pravdoznanske šole, v katerih se je tako dobro učil, da so mu še mlademu perve službe ponujali.

V tridesetem letu starosti svoje se oženi z Nikolicom, hčerjo grajščaka Sorkovića, ktera mu je tri sine rodila. Dva izmed njih sta služila v visocih vojaških službah austrijskega cesarja, eden pa je bil nazadnje knez mesta Dobrovnika.

Med veliko slavnimi pisavci Dobrovniškimi sluje tudi Ivan Gundulić po izverstnih, sprelepih, v imenovanem jeziku pisanih pesmih, ki jih je zložil. Šestnajst jih je sam (izvirno) zložil, štiri iz talianskega prestavil.

Izmed vsih izverstnih naj izverstnejša pa je pesem po imenu „Osman“, ktere so bukve (343 strani bele) polne.

Osman (II.) je bil cesar turški, rojen leta 1604, ki se je s Poljaki nesrečno bojeval in ktere ga so leta 1622 Turki sami neusmiljeno zadavili. Življenje in smert tega nesrečnega cesarja prepeva Gundulić v hvaljeni pesmi in zato jo imenuje „Osman“. Prepeva pa pesnik s pravim pesniškim duhom navdahnjen, tako gladko, tako milo, tako mično, da se ne more človek skoraj sterpeti, da ne bi dolge pesmi brez prenehleja le dalje in dalje bral. Razdelek je lepši od razdelka.

Umerl je Gundulić 50 let star leta 1638. Enajst let pred smertjo (1627) je doveršil svetlo delo, ktero ga je, da si je po trupu mertev, neumerlega storilo, ker slavni mož posebno po njem še zdaj v častnem spominu svojega naroda živi, in bo živel, dokler narod ne mine.

To neprehvaljeno pesem je pred osmimi leti v novi pisavi s pisavcovo podobo in z besednjakom in razlaganjem vsih besed te imenitne pesmi v enih bukvah dala na svet Zagreška matica, dobro znana družba za na svetlo dajanje bukev v domačem jeziku pisanih.

Štirinajsti in petnajsti razdelek te pesmi, ki sta se zgubila, je zložil po svoji misli, pa prav po Gundulićeви, slavnoznani pesnik gospod A. Mažuranić sedanji začasni države-oblastnik v Zagrebu, ter je tako zlata vredna pesem sebi na veliko čast mojstersko dopolnil, da je zdaj cela, zavoljo česar mu mora vsak bravec posebno hvaležen biti.

Iz sledečih verstic za poskušnjo jezika iz pravega oddelka pesmi izpisanih si posname lahko častitljivi bravec tudi njeni nauk. Priprostemu Slovincu neumevne besede so zdolaj po številkah razložene.

Bez ¹⁾ pomoči višnje s nebi ²⁾
Sveta 'e stavnos svém bēguća ³⁾
Satira ⁴⁾ se sama u sebi
Silna ⁵⁾ carstva i moguća ⁶⁾.

Kolo (od) sreće u okoli
Vérteći se ne pristaje;
Tko bi ⁷⁾ gori, eto 'e ⁸⁾ doli,
A tko doli, gori ustaje.

Sad ⁹⁾ vèrh sablje kruna ¹⁰⁾ visi,
Sad vèrh krune sablja pada,
Sad na carstvo ¹¹⁾ rob se uzvisi, ¹²⁾
A tko car bi ¹³⁾, rob je sada ¹⁴⁾.

Kroz ¹⁵⁾ nesrēce srēca iznosi;
Iz kèrvi se kruna cèrpe ¹⁶⁾,
A oni, kčh ¹⁷⁾ se boje mnozi ¹⁸⁾
Strah od mnozèh ¹⁹⁾ i oni tèrpe ²⁰⁾.

¹⁾ Brez, — ²⁾ iz neba (nebés), — ³⁾ je stalnost vsim begeča (bežeča), to je: na svetu je vse spremenljivo, — ⁴⁾ zatira, — ⁵⁾ silnega, — ⁶⁾ mogočnega, — ⁷⁾ kdor je bil, — ⁸⁾ glej ga (zdaj je), — ⁹⁾ zdaj, sedaj, — ¹⁰⁾ króna, — ¹¹⁾ cesarstvo, — ¹²⁾ se sužnik povikša, — ¹³⁾ kdor pa cesar je bil, — ¹⁴⁾ sedaj, — ¹⁵⁾ skozi, boljše po (nesreči), — ¹⁶⁾ zajema, — ¹⁷⁾ uni pa, ki jih, — ¹⁸⁾ mnogi, — ¹⁹⁾ tudi, — ²⁰⁾ terpe (terpijo).

Potovanje

po nekterih jugo-slavenskih krajih.

Spisal M. Verne.

18. pismo.

Dragi prijatel!

Železnica pelje po lepi Celjski dolini poleg reke, ki se ji Vogelna pravi, in potem med zalimi griči čez Šent-Jurje pri Tabru, čez Ponikve in Poljce, od kodar se kmalo v prijazno, dobro obdelano ravnino pride, v kateri se na severni strani železnice Bistrica, prijazno slovensko mestice, vidi. — Dalje naprej sim prišel v lepo, sila veliko ravnino, ki se do Maribora in proti jugo-izhodu čez Ptuj širi. Tù je Račje (Kranichsfeld), tisti znameniti grad, kjer so se bili v letu 1670 grofje Peter Zriny, Franc Frangepani, Franc Nadasdi in Erazem Tatenbach zastran svojih madžarskih pravic zoper cesarja Leopolda I. zarotili. — Kmalo sim prišel po ti veliki ravnini, ki se mi je pa v nekterih krajih močirna in premalo obdelana zdela, v Maribor, kjer sim 24 ur ostal.

Maribor (Marburg), za Gradcam nar veči in nar lepši mesto na Štajarskim, stoji v posebno prijaznim kraji na levi strani mogočne Drave. Ravnina in hribje okrog mesta so dobro obdelani, in veliko žita in vina se tod prideluje. V zalim mestu, ki šteje čez 4000 stanovnikov, nisim razun dvéh spominikov, ki na hude silovite čase opominjata, nič posebniga našel. Na tergu pri veliki farni cerkvi je nek kamen z nemškim napisom, ki pripoveduje, kako je nek česk dragonar z imenom Venceslav Karlik 5. rožnika 1809 zgol sam v mesto pridiral in tù Francoze dražil in strašil, dokler ga niso vjeli in umorili. Drugi spominek pa je v farni cerkvi, namreč zastava (bandero) trojne barve — bele, rudeče in zelene — s kakoršnimi so se v poslednjim puntu leta 1848 in 1849 Lahi bahali. V ti hudi vojski se je polk „Kinski“ posebno hrabro sponašal, in prvi batalion njegovih brambovcov se je v letu 1849 v Livorni te zastave polastil in jo v Mariborsko farno cerkev hraniti dal, kjer v nemškem in slovenskim napisu spričuje junaško hrabrost omenjeniga polka. — Serčno vesel sim bil po preteku kacih 25 let spet viditi nekdanjiga součenca in družiga prijatla g. Jakoba Traun-a, ki je v Mariboru pravosrednik. Kako čudno vender osoda na vse kraje naše prijatle razkropi!

Drugi dan popoldne sim iz Maribora po železnici dalje odrinul. Železnica pelje kmalo med zale griče, polne lepih vinogradov, — in potem po precej dolgim podzemeljskim predoru (Tunnel). Kmalo se pride, vedno med griči, k nekemu gradu, ki mu po nemško „Spiel-feld“ pravijo, in kjer se spet veliko polje prikaže, po katerim reka Mura teče. Blizo tega grada, kjer ni slovenskiga jezika več slišati, je poleg železnice na desni strani Mure majhin terg z imenom Ernavž (Ehrenhausen). Na zalim griču poleg terga stoji lep grad grofov Herberstein-skih, in pri gradu zala kapelica, ki je mertvaški spominek (Mausoleum) knezov Ekenberskih.

Od tod se pride kmalo na krasno, poldrugo miljo dolgo in tričtert milje široko Lipniško polje med Muro in Sulmo. To krasno in rodovitno polje se imenuje po Lipnici, lepim tergu pri reki Sulmi, v katero se tù druga reka z imenom Laznica izteka. Terg, ki se iz železnice prav lepo vidi, šteje kacih 170 hiš in mende do blizo 1100 duš. Lipnica je berž ko ne ena nar starejih vselitev v deželi; gotovo so že nekdanji Rimljani tù stanovali, ker se pri sedanjem tergu semtertje še marsikakšna rimska starovina najde. Tudi tù mi ni bil spomin nič kaj zvest, in dolgo sim ga napenjal, prej ko mi je na misel prišlo, da so Rimljani sedanjo Lipnico

Murelo (Muræla) imenovali. Ob poznejših silovitih časih je bila tudi Murela razdjana, pa v 9. stoletju je Lipnica že spet znamenito mesto bila; in še le v letu 1478 ji je cesar Miroslav IV. mestne pravice vzel zato, ker se je bila Matiju Korvinu (kralju Matjažu?!) udala, in od takrat ni več mesto, temuč le terg.

Na desnem bregu reke Sulme, nad Lipniškim tergam stoji na lepim zelenim griču krasen grad, ki se mu Sekau pravi, in kjer so nekdanj Sekovski škofje stanovali. Ta grad je silno star, ker so ga Solnograški nadškofje že v 12. stoletju sozidali in Lipniški grad imenovali. V letu 1219 so ga pa Sekovskim škofam dali, in od takrat se Sekau imenuje.

Po omenjenim polji se pride v Lebring, in od tod kmalo v terg Vildon. Ta terg stoji na desni strani Mure na neki višavi prek hriba, in šteje čez 100 hiš in čez 600 prebivavcov. Nad tergam se vidijo verh hriba razvaline znamenitiga veliciga grada, kjer so od 11. do 14. stoletja mogočni Vildonski gospodje stanovali. — Od tod je po lepim rodovitnim polji še tri milje v Gradec, poglavno mesto prelepe Štajarske dežele, kamor sim kmalo po šestih zvečer prišel.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Siska 9. junia. Zmiraj več je v naših magazinah žita, kupca pa sila malo; 9 dni se ga ni celo nič prodalo. Ljubljanski žitarji imajo tukaj velike kupe pšenice in silijo jo prodati. Če se v kratkim kupčija ne odpre, se je zgube bati. Cena je danes tale: Banaške pšenice (Novo-Bečke) veliki Požunski vagon po 4 fl. 20 kr., Pancsovske 3 fl. 45 do 54 kr., soršice 3 fl. 33 do 36 kr., — kuruze 2 fl. 40 kr., do 42 kr., — ječmena 2 fl. 15 kr., — za ovès nihče ne bara.

Iz Ljubljane. Zidarji in tesarji imajo sedaj toliko dela, da ne vedó kam z njim. Na vsih straneh se dela in zida; okoli grada pod Turnam za Radeckiga, — malo preč od tod železnica čez Vič; tudi od kolodvora naprej so jo že začeli; na mestnim strelišu se zida veči dvorana (Saal) za plešise, ker število udov te družbe od leta do leta rase; pri sv. Krištofu se zida že dolgo pripravljana nova mežnarija in mertvašnica; novo plavalishče na Ljubljanici poleg Pajkoviga tesarishča bo kmalo dodelano; magistrat popravlja po mestu tlak. — Iz Štajarskiga zvémo, da v Mariborskem in Celjskim okrožji pri žebcih in kobilah razsajajo francozi. — Kmalo bo prišel v Ljubljano pitan vol take velikosti, kakoršnjiga v Ljubljani še nismo vidili; mesár Vitenc iz Šiške ga je na Koroškem kupil; ravno je na poti v Ljubljano; vredno bo viditi taciga velikana; kadar pride, bomo že na znanje dali. — Zvezda Venera (po našim danica in večernica), ki se kakor smo v Novicah povedali, sedaj podnevi vidi, ima v Ljubljani že celi teden dosto gledavcov; podnevi gré skoraj ravno tisto pot, kakor sonce, le 3 ure pozneje.

Novičar iz mnogih krajev.

Potovanje cesarja po Ogerskim, Erdeljskim in Vojvodini bo terpelo do 10. augusta. Procesia ob sv. rešnjim telesu v Budimu, za katero je tudi svitli cesar šel, je bila s posebno slavnostjo praznovana; samih škofov je bilo 17 zbranih, med katerimi so ljudje nar bolj staroverskiga škofa gledali, pred katerim je eden starodavno, iz čistiga zlata izdelano krono nesel. — Plačilo za c. k.

gojzdnarske vradnike je po ministerskim ukazom sedaj takole določeno: viši gojzdnar prejme na leto 700 fl. (in pri posebno velicih gojzdih tudi 900 fl.), gojzdnar 600 fl., nižji po 350 fl., gojzdni strežaji po 300, 250 in 200 fl., gojzdni fantje 150 fl.; stanovanje in derva za kurjavo dobí vsak še poverh brez plačila; kadar v opraviilih svoje službe kam potuje, dobí posebno dnino. — Vojaki bojo, kakor tobak, tudi sol po nižji ceni dobivali. — Zastran nemške colne zaveze ste se naša in pa Pruske vlada popolnoma razderle. — V gornji Austrii so letos čez 800 vaganov Rusovskiga lanú, ki je za nar boljšiga znan, vsejali. — V drugi polovici tega mesca je cena mesa na Dunaji spet poskočila; funt veljá 15 krajc. Silna dragína! — Stanovališa ali štacioni cesarskih žebcov se bojo v vsaki deželi pomnožili, da jih bo povsod še enkrat več, kot jih je dosihmal bilo. — Dunajska družba za razširjenje noviga kmetijskiga orodja je nabrala le 40.500 fl., vunder se je vstanovila, tode ne bo svoje fabrike napravila, ampak le skerbela, da se bojo dobre orodja izdelovale in vedno na prodaj dobivale po dostojno niski ceni. — Barke, ki so šle potopljeno Mariano iskat, so prišle nazaj, brez da bi bile zvedile mesto, kjer v morji potopljena leži. — Strahin oginj je pokončal unidan na Marskim vas Polešovic; ker so bili ljudje ravno po polji, je čisto vsih 200 hiš z vso živino in vsim orodjem pogorelo, tudi 9 ljudi. — Družba za spreobrnjenje Judov h kristianski véri je v poslednjih letih 80.000 judov spreobrnila h katoljški in k evangeljski véri. — Zdraviteljska vradija v Parizu je razglasila te dni pravpametne vodila, kako ravnati, ako je človeka stekla živína popadla: 1) tisti ud, na katerim je rana, naj se berž proti rani močno stiskuje, da kri bolj teče in se tako strup izpère, 2) potem naj se rana še s scavnico ali z osoljeno vodo, ali lugam, ali žajfnico, ali saj s samo vodo skerbno izpira; 3) poslednjič naj se rana brez zamude z žarečim železam precej globoko sožgè. — Napoleon misli bogatinam davek naložiti za reči, ki niso toliko za potrebo, kakor za lišp in gizdost (Luxus), kakor za kočije, kočijske in jezdne konje in drugo hišno prekrasnost; pa tudi na popir, na vinski cvet in dedšino zemljiš; deržavni zbor ni nič kaj zadovoljin s tem novim davkam, tedaj se ne vé, ali bo obveljal ali ne. — Po „Teržaškem časniku“ je prišlo v denarne kovnice v Pariz od svečana 1848 sèm naših austrianskih dvajsetie čez 30 milionov, ktere so ondi prelili v francoske šfronke. Prav je tedaj, da bo naša vlada mešanje srebra s kufam (legirung) od 30 odstotk ponižala na 10.

Pogovori vredništva.

Gospodu Janezu: Žal nam je, da Vašiga dopisa, ki zagovarja kačji kamen, ne moremo v „Novicah“ natisniti, ker vražnih vračíl ne smémo po svetu širiti. Da imajo nekteri terdno zaupanje na ta kamen, nas ne more premotiti, ker vémo, da tudi zagovarjavci kačjiga strupa v iménu sv. Šenpasa, sv. Urha itd. imajo dosti ljudi, kateri jim (morebiti po kakošnih srečnih naključbah) terdo zaupajo, kakor je tudi dosti tacihi, ki se v očesnih boleznih na pesek iz sv. Višarjev terdno zanašajo (kar smo v Novicah leta 1846 in 1847 že obilo pretresli). „Novice“, ki so namenjene ljudstvu resnico v vsim razodevati in preganjati meglo škodljivih vraž in praznoverstva, morajo v zdravniških zadevah vsako tako reč zavreči, ki se opira le na domišljijo. (Konec sledí.)